

‘Het brood is voor de kinderen Israëls, niet voor de honden.’ Dat is wel een grove beledigende afwijzing. Een verontwaardigde toehoorder heb ik wel eens horen reageren met: Ik wist dat Mozes het heil predikte voor het uitverkoren volk, maar ik dacht dat Jezus voor alle mensen verlossing bracht! Die plank is wel van iets té dik hout. Abraham is inderdaad uitverkoren, maar hij wordt geroepen omwille en tot zegen van alle andere volken. En wat deze uitspraak van Jezus betreft, we zullen een beetje van dichtbij moeten kijken en luisteren hoe precies Matteüs deze gebeurtenis in zijn evangelie te berde brengt.

Onmiddellijk vooraf aan dit verhaal gaat een woordenwisseling tussen Jezus en de schriftgeleerden en farizeeën. Zij verwijten Jezus dat hij de hand licht met de reinheidswetten. Hun formalisme schiet Jezus in het verkeerde keelgat: Jullie stellen offerrituelen en reinigingsvoorschriften boven de wet van God. Als iemand verklaart dat al zijn bezit voor de tempeldienst bestemd is, dan hoeft hij zijn ouders, als zij hulpbehoevend worden, niet bij te staan! Dit conflict loopt zo hoog, dat hij moeilijkheden dreigt te krijgen. Het wordt heet onder zijn voeten. Hij wijkt daarom uit naar het half heidense Galilea; dat is richting Tyrus en Sidon, heidens buitenland.

Er komt daar een vrouw op Jezus af, zij komt van over de grens. Matteüs noemt haar een Kananese, Marcus die het verhaal ook heeft, schrijft dat ze van syrofenicische afkomst is. Dat is de streek waar de beruchte Izabel, de vrouw van koning Achab, vandaan kwam, met wie de profeet Elia zoveel te stellen heeft gehad. De onbekende vrouw valt hem te voet en smeekt om hulp voor haar dochter. Ze is van de duivel bezeten. Dat is een verzamelnaam voor alles wat niet deugt aan een mens is, het betekent volstrekte onreinheid. Overal waar de Wet van Mozes niet beleefd wordt, waar God noch gebod erkend wordt, daar is het leven onrein.

De vrouw spreekt Jezus aan met de messiaanse titel: Heer, Zoon van David!... Jezus wil hier incognito zijn, en niet meteen als rabbi optreden, hij wil niet provoceren. Hij negeert haar. De leerlingen vinden haar lastig worden en dringen bij Jezus aan: Stuur die vrouw toch weg! Maar zij houdt aan. Jezus antwoordt: Ik ben alleen voor de verloren schapen van het huis Israël gezonden. Hij ziet zijn oorspronkelijke roeping als allereerst gericht op Israël, precies zoals dat vervat ligt in de uitverkiezing van Abraham. Het is niet goed het brood dat voor de kinderen Israëls bestemd is aan de honden te geven! Marcus heeft in zijn parallelverhaal kleine veelzeggende varianten; hij spreekt van hondjes, zoals hij het bezeten kind ook aanduidt als dochtertje. Dat klinkt allemaal een beetje vertederend. Het typeert haar meer als slachtoffer dan als draagster van duivels kwaad, en wellicht bovenal als slachtoffer van de toerekening van de kant van de vromen.

Dat Jezus van hond of hondjes spreekt hoeft niet per se zo beledigend genomen te worden als. Het hele tafereel wordt als het ware naar kinderniveau

getransponeerd. De vrouw ziet in Jezus een echte messias; ze sprak hem aan met 'Heer, zoon van David'. In die kwaliteit reageert hij ook op haar. De messiaanse koning moest instaan voor het brood van het godsvolk. Brood staat hier voor het leven in materiële zo goed als geestelijke zin. Voor dat laatste kun je denken aan de scène uit 1 Kronieken (16,3) waar David na de ark in plechtige processie naar de Davidsstad te hebben overgebracht, een brooduitdeling houdt voor het volk. En de broodwonderen van Jezus in de evangelies hebben natuurlijk ook die diepe symbolische zin. Hij verstrekt aan het volk het brood des levens.

De vrouw doet een meesterlijke zet als ze op zijn weigering spontaan antwoordt: Jawel, Heer, want de hondjes onder tafel profiteren immers ook van het brood waar de kinderen mee knoeien? Dit slaat Jezus uit het veld. Natuurlijk denkt hij bij het brood voor de kinderen Israëls aan het hele volk, volwassenen voorop. Maar binnen het beeld dat hier plots aan de orde is, staan de mensenkinderen vooral als echte kinderen, vaak lastig en ongehoorzaam. Het is alsof er op slag een verstandhouding tussen hem en deze geplaagde, bezorgde en beproefde moeder ontstaat. Praat me niet van die ongezeglijke kinderen, heeft Jezus in gedachten. Wat heb ik niet te stellen om ze aan mijn tafel te krijgen. En als ze al zitten dan luisteren ze niet. Ze spelen en knoeien met het brood. En ja doordat zij zo knoeien, daar profiteren de heidenen van.

'Vrouw, ge hebt een groot geloof. Uw verlangen wordt ingewilligd.' Tegen wil en dank haast, maar in ieder geval tegen zijn aanvankelijke voornemen in kan Jezus niet nalaten om deze vrouw toch rijkelijk te bedelen met het brood dat vóór alles voor de kinderen Israëls bestemd is. Het is wel zeker dat Jezus' roepingsbesef zich steeds ondubbelzinniger ging verruimen in de richting van universele verlossing tijdens de jaren van zijn openbare optreden, toen van lieverlee ging blijken dat de religieuze overheid zich verhardde en zij Jezus' van God gegeven zending definitief weigerden te aanvaarden.

Jezus heeft overigens nooit anders gesproken, verkondigd en gehandeld dan dat de kruimels van de tafel van de kinderen Israëls, voor ons, niet-joden, bedoeld waren. Maar ook rijkelijk voldoende. Het was allerm minst een karig overschot, die twaalf volle korven met overgebleven brokken bij het broodwonder. En er is, bij twee van de vier evangelisten, daarvoor nóg een overrompend overtuigend teken: dat is de tweede wonderbare spijziging. Waarbij Matteüs dan niet nalaat te vermelden – het gebeurt in dit zelfde hoofdstuk 15 waarin wij de Kananeese vrouw hier ontmoeten – dat dit tweede broodwonder geschiedde toen Jezus later in Sidon echt de grenspalen van Israël gepasseerd was. Dus ook het echt heidense land buiten Israël krijgt van Jezus persoonlijk brood des levens aangereikt. Zo universeel was zijn zending, zo volop brood had hij te geven, zo'n overvloedig heil blijkt God ook nu weer na de tweede brooduitdeling in petto te hebben. De verontwaardigde toehoorder waarvan ik sprak, kan dus gerust zijn.

AMEN.